

**МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ДЕРЖАВНОЇ СПЕЦІАЛЬНОЇ СЛУЖБИ ТРАНСПОРТУ****PURPOSE, TASKS AND FUNCTIONS
OF THE STATE SPECIAL TRANSPORT SERVICE**

Актуальність статті полягає в тому, що сектор національної безпеки та оборони складається із цілої низки суб'єктів, які відповідають за різні аспекти функціонування цієї сфери: від формування законодавства та державної політики, – до безпосередньої реалізації бойових та інших важливих завдань організаційно-управлінського, забезпечуючого характеру, тощо. У системі таких суб'єктів, безумовно, одним із ключових органів виступає Державна спеціальна служба транспорту, адже вона поєднує у собі функції військового формування та спеціального органу, який забезпечує стабільне функціонування транспортної інфраструктури держави, як в умовах мирного часу, так і під час воєнного стану. Даний суб'єкт володіє своїм, особливим адміністративно-правовим статусом, важливим функціональним елементом якого є мета, завдання та функції. Мета статті полягає у необхідності встановити мету, завдання та функції діяльності Державної спеціальної служби транспорту. У статті, спираючись на аналіз наукових поглядів вчених та норм чинного законодавства, сформульовано мету діяльності Державної спеціальної служби транспорту. Акцентовано увагу на тому, закріплені у Законі України «Про Державну спеціальну службу транспорту» завдання діяльності служби не повною мірою характеризують сутність останньої, а відтак запропоновано розширити їх переліків. Визначено, що функції Державної спеціальної служби транспорту найбільш доцільно систематизувати наступним чином: 1) оборонно-мобілізаційні, які передбачають участь служби у підготовці транспортної системи до оборони держави, забезпечення перевезень у воєнний час, а також готовність до виконання мобілізаційних завдань і підтримання транспортної інфраструктури у працездатному стані під час особливого періоду; 2) охоронно-захисні, спрямовані на охорону важливих об'єктів транспорту (мости, тунелі, залізничні вузли тощо), а також на забезпечення їх безпеки від диверсій, терористичних актів або інших загроз; 3) відновлювальні – охоплюють відновлення та ремонт пошкоджених транспортних комунікацій, зведення нових інженерних споруд, мостів чи доріг у зонах бойових дій або після надзвичайних ситуацій; 4) транспортно-експлуатаційні, що забезпечують організацію й виконання перевезень, підтримання транспортних шляхів у належному стані, а також технічне обслуговування транспортних об'єктів, особливо під час кризових ситуацій; 5) координаційні, які передбачають створення умов для узгодження дій з Міністерством оборони, іншими військовими формуваннями, місцевою владою та цивільними структурами для ефективного управління транспортною системою в особливих умовах; 6) інші спеціальні функції, які охоплюють участь у виконанні завдань на замовлення держави – наприклад, гуманітарні чи миротворчі місії, інженерно-технічні роботи, допомога в ліквідації наслідків стихійних лих або катастроф.

Ключові слова: мета, завдання, функції, діяльність, Державна спеціальна служба транспорту.

The relevance of the article lies in the fact that the national security and defense sector consists of a number of entities responsible for various aspects of the functioning of this sphere: from the formation of legislation and state policy, to the direct implementation of combat and other important tasks of an organizational and managerial, supporting nature, etc. In the system of such entities, the State Special Transport Service is undoubtedly one of the key bodies, because it combines the functions of a military formation and a special body that ensures the stable functioning of the state's transport infrastructure, both in peacetime and during martial law. This entity has its own special administrative and legal status, an important functional element of which is the goal, tasks and functions. The purpose of the article is the need to establish the goal, tasks and functions of the activities of the State Special Transport Service. The article, based on the analysis of the scientific views of scientists and the norms of current legislation, formulates the goal of the activities of the State Special Transport Service. Attention is drawn to the fact that the tasks of the service specified in the Law of Ukraine "On the State Special Transport Service" do not fully characterize the essence of the latter, and therefore it is proposed to expand their lists. It was determined that the functions of the State Special Transport Service are most expedient to systematize as follows: 1) defense and mobilization, which provide for the service's participation in preparing the transport system for the defense of the state, ensuring transportation in wartime, as well as readiness to perform mobilization tasks and maintain the transport infrastructure in working order during a special period; 2) security and protective, aimed at protecting important transport facilities (bridges, tunnels, railway junctions, etc.), as well as ensuring their safety from sabotage, terrorist acts or other threats; 3) restoration – covering the restoration and repair of damaged transport communications, the construction of new engineering structures, bridges or roads in combat zones or after emergencies; 4) transport and operational, ensuring the organization and implementation of transportation, maintaining transport routes in proper condition, as well as technical maintenance of transport facilities, especially during crisis situations; 5) coordination, which involves creating conditions for coordinating actions with the Ministry of Defense, other military formations, local authorities and civilian structures for effective management of the transport system in special conditions; 6) other special functions, which include participation in the implementation of tasks commissioned by the state – for example, humanitarian or peacekeeping missions, engineering and technical work, assistance in eliminating the consequences of natural disasters or catastrophes.

Key words: *purpose, tasks, functions, activity, State Special Transport Service*

Актуальність теми. Сектор національної безпеки та оборони складається із цілої низки суб'єктів, які відповідають за різні аспекти функціонування цієї сфери: від формування законодавства та державної політики, – до безпосередньої реалізації бойових та інших важливих завдань організаційно-управлінського, забезпечуючого характеру, тощо. У системі таких суб'єктів, безумовно, одним із ключових органів виступає Державна спеціальна служба транспорту, адже вона поєднує у собі функції військового формування та спеціального органу, який забезпечує стабільне функціонування транспортної інфраструктури держави, як в умовах мирного часу, так і під час воєнного стану. Даний суб'єкт володіє своїм, особливим адміністративно-правовим статусом, важливим функціональним елементом якого є мета, завдання та функції.

Стан дослідження. Окремі проблемні питання, присвячені діяльності Державної спеціальної служби транспорту, у своїх наукових працях розглядали: В.М. Бесчастний, К.Б. Ганкевич, Л.О. Єсіпова, В.І. Клиничук, Н.С. Невмивака, Б.І. Стахура, М.І. Соф'їн, М.І. Хавронюк та багато інших. Втім, незважаючи на значний теоретичний доробок, в науковій літературі фактично неопрацьованим є дослідження мети, завдань та функцій діяльності Державної спеціальної служби транспорту.

Саме тому метою статті є: встановити мету, завдання та функції діяльності Державної спеціальної служби транспорту.

Виклад основного матеріалу. Починаючи наукове дослідження відзначимо, що у найбільш загальному розумінні мета являє собою певний, заздалегідь визначений, бажаний результат здійснення певної діяльності. З точки зору психології мета – це те, до чого прагне людина, для чого вона працює, за що бореться, чого хоче досягти в своїй діяльності. Без мети не може

бути свідомої діяльності. Цілі людської діяльності виникли й розвивалися історично, в процесі праці, їх зумовлюють суспільне життя, умови, в яких живе людина. Вони залежать від ролей, які виконує людина, суспільних доручень, від її розвитку та індивідуальних особливостей. Цілі бувають близькі та віддалені. Віддалена мета реалізується в низці ближчих, часткових цілей, які крок за кроком ведуть до здійснення віддаленої мети в перспективі [1]. С.О. Гілін аналізуючи різні теоретичні підходи науковців, виділяє теоретичний підхід Ю.Б. Корольова, який вказує, що мета – це уявлення про бажаний майбутній стан організації, досягнення якого вона прагне у певний момент часу. Це своєрідний ідеальний образ її розвитку в перспективі. Автор підкреслює, що коректно сформульовані організаційні цілі мають відповідати низці вимог: вони повинні бути конкретними й вимірюваними, орієнтованими у часі, реалістичними та досяжними, не перевищувати можливості організації, не суперечити одна одній, бути узгодженими, взаємопов'язаними та зафіксованими у письмовій формі. Цілі, визначені з урахуванням цих критеріїв, виступають своєрідними нормативами, за якими керівник може оцінювати ефективність своєї подальшої діяльності. Будь-яка організація має множину різнопланових цілей, які утворюють складну ієрархічну систему. Глобальна мета відображає бачення суспільного призначення організації, тобто відповідає на запитання, для чого вона існує з точки зору суспільства. Натомість місія організації розкриває сенс її існування з позиції самої організації, конкретизує її статус і визначає орієнтири для формулювання завдань [2; 3].

Таким чином, мета – це бажаний та необхідний кінцевий результат діяльності Державної спеціальної служби транспорту. Зауважимо, що ані на законодавчому, ані на теоретичному рівні, вказана мета не віднайшла свого належного закріплення та розкриття, що є суттєвою прогалиною. На нашу думку, метою діяльності Державної спеціальної служби транспорту є забезпечення безперервності, стійкості та безпеки функціонування транспортної системи держави шляхом інженерно-технічного, мобілізаційного та оборонного забезпечення її розвитку, готовності й відновлення, як у мирний, так і особливий періоди (зокрема, в умовах правового режиму воєнного стану).

Досягнення вказаної мети передбачає вирішення особливого набору завдань. У філософському значенні «завдання» – це не просто завдання, а «соціальне завдання», і воно тлумачиться у цьому сенсі «як необхідність для суб'єкта (суспільства, соціальної спільноти, особи) здійснити у майбутньому визначену діяльність» [4, с. 196]. В.О. Климков вважає, що «завдання» – це мета, досягнення якої є бажаним до відповідного моменту в межах періоду, на який розраховано управлінське рішення. Завдання вказує на безпосередню мету організації, що піддається кількісній характеристиці. Більш того, зауважує вчений, завдання являють собою сукупність вимог для прийняття рішень у конкретній ситуації [5, с. 99]. Відповідно до точки зору В.О. Середи, завдання – це конкретні дії або заходи, які необхідно виконати для досягнення визначеної мети. У межах однієї мети може бути сформульовано кілька завдань, що деталізують етапи її реалізації. На практиці, підкреслює автор, чіткої межі між поняттями «мета» та «завдання» не завжди існує – ці терміни нерідко використовуються як взаємозамінні. Цілі можуть мати різний характер: реальний (проміжний) – тобто досяжний у певний період, та ідеальний (кінцевий) – такий, що визначає стратегічний орієнтир, але може бути недосяжним у запланований термін. З метою уникнення плутанини між ідеальними та реальними цілями останні іноді визначають саме як завдання. При формулюванні завдань важливо враховувати реальні можливості їх виконання [6, с. 40].

Таким чином, завдання – це своєрідний набір мікроцілей, вирішення яких є обов'язковим на шляху до досягнення кінцевої мети діяльності Державної спеціальної служби транспорту. Зауважимо, що перелік завдань Держспецтрансслужби визначено у статті 1 Закону України «Про Державну спеціальну службу транспорту», до яких віднесено:

1) технічне прикриття, відбудова, встановлення загороджень на об'єктах національної транспортної системи України з метою забезпечення діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України [7]. Це завдання передбачає створення умов для безпечного і стабільного функціонування транспортної інфраструктури у районах бойових дій, або поблизу стратегічно важливих об'єктів, включаючи укріплення мостів, доріг, залізничних вузлів, а також встановлення інженерних загороджень для запобігання пересуванню противника чи диверсійним загрозам;

2) будівництво та ремонт у мирний час і в умовах воєнного стану нових та підвищення строку експлуатації і пропускної спроможності діючих об'єктів національної транспортної системи [7]. В рамках даного завдання Державна спеціальна служба транспорту здійснює планові та аварійні ремонтні роботи, модернізує інфраструктуру, впроваджує нові технології будівництва

для підвищення стійкості транспортних шляхів до навантажень, бойових дій або природних впливів, забезпечуючи цим надійну логістичну підтримку держави. Лише у період 2022-2023 рр. Державна спеціальна служба транспорту відновила 69 мостових переходів, 29 з яких – за капітальним варіантом, 40 – за тимчасовим, з використанням інвентарного мостовідновного майна [8];

3) відбудова транспортних комунікацій, порушених унаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, аварій і катастроф [7]. Це завдання охоплює проведення інженерно-відновлювальних робіт на зруйнованих мостах, дорогах, залізницях, а також ліквідацію наслідків повеней, зсувів чи вибухів, що вплинули на транспортну інфраструктуру;

4) охорона об'єктів національної транспортної системи України в мирний час і в особливий період [7]. В процесі реалізації вказаного завдання працівники Державної спеціальної служби транспорту здійснюють постійний моніторинг, патрулювання, організовують пропускний режим, встановлюють системи технічного захисту та охороняють стратегічно важливі об'єкти, такі як мости, тунелі, вокзали та склади, особливо в умовах воєнного стану;

5) виконання інших завдань, пов'язаних із участю в обороні держави та забезпеченням ефективного функціонування національної транспортної системи України [7]. До таких завдань належить участь у мобілізаційній підготовці, організація військових перевезень, підтримка стійкості транспортних маршрутів, співпраця з іншими структурами сектору безпеки та оборони, а також участь у міжнародних операціях чи гуманітарних місіях. Усе це сприяє комплексному підвищенню обороноздатності України та надійності її транспортної інфраструктури.

Разом із тим, повномасштабна військова агресія, а також практична діяльність Державної спеціальної служби транспорту протягом останніх трьох років показали, що перелік вказаних вище завдань не є вичерпним, а відтак, як вбачається, його необхідно розширити наступними:

- моніторинг, запобігання та реагування на кіберінциденти у транспортній сфері, а також участь у створенні захищених систем управління перевезеннями взагалі та в умовах воєнного стану, зокрема;

- організація стратегічного планування військово-транспортної логістики, що включає визначення маршрутів і коридорів постачання, координацію з іншими силовими структурами, формування мобільних транспортних підрозділів для оперативного перекидання військ, техніки та гуманітарних вантажів у кризових регіонах;

- забезпечення енергетичної стабільності критично важливих об'єктів транспортної інфраструктури, зокрема, створення мобільних систем енергопостачання, поновлення електричних мереж на залізничних ділянках, забезпечення автономної роботи мостів, тощо;

- розробка та впровадження інноваційних технологій у сфері транспортного будівництва, що включає розробку нових технологій, укріплення інфраструктури, а також моделювання стійкості транспортної системи в умовах бойових дій;

- здійснення аналітичної та прогнозової діяльності щодо стійкості транспортної системи в умовах криз.

Наступною функціональною складовою адміністративно-правового статусу Державної спеціальної служби транспорту, якому ми приділимо увагу, – функції служби. У тлумачних словниках української мови «функція» – це: діяльність, обов'язок, робота; зовнішній прояв властивостей якого-небудь об'єкта в певній системі відносин (наприклад, функція грошей); роль, що її виконує певний соціальний інститут чи процес стосовно цілого (наприклад, функція держави, родини в суспільстві); явище, що залежить від іншого та змінюється в міру зміни цього іншого явища; робота, виконана органом, організмом; роль, значення чого-небудь; обов'язок, коло діяльності; обов'язок, коло діяльності; призначення, роль [9, с.707]. В галузі державного управління, пише Ф.Д. Фіночко, функції – це порівняно самостійні, спеціалізовані частини змісту управлінської діяльності, що характеризуються певною цільовою спрямованістю та якісною однорідністю. Існують різні види управлінських функцій. З точки зору внутрішньої технології управлінської діяльності найчастіше виділяють такі, як прогнозування, планування, організація, регулювання, управління, координація, облік, контроль [10, с.172]. Тож, функції характеризують практичний бік діяльності певного суб'єкта, в тому числі й Державної спеціальної служби транспорту.

Статтею 2 Закону України «Про Державну спеціальну службу транспорту» визначено, що основними функціями Державної спеціальної служби транспорту є:

- 1) у мирний час: організація, планування і проведення робіт з технічного прикриття та відбудови об'єктів національної транспортної системи України; проведення планових робіт з будівництва нових та підвищення строків експлуатації і пропускної спроможності діючих об'єктів національної транспортної системи України; участь у ліквідації наслідків аварій, катастроф,

пожеж, стихійного лиха на транспортних комунікаціях, проведення в разі необхідності аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт у небезпечних районах унаслідок надзвичайних ситуацій техногенного, природного та екологічного характеру; підтримання у стані постійної готовності потенціалу Державної спеціальної служби транспорту для виконання завдань в особливий період, у тому числі збереження, накопичення і своєчасна заміна спеціальної техніки та інших матеріальних ресурсів у непорушному запасі та мобілізаційному резерві, створення резерву навчених людських ресурсів на особливий період та з метою виконання робіт з ліквідації аварій і катастроф, під час надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, а також вирішення інших завдань у сфері оборони, пов'язаних з використанням об'єктів національної транспортної системи України; проведення розмінування вибухонебезпечних предметів на об'єктах національної транспортної системи України із залученням у разі необхідності підрозділів Збройних Сил України і центральних органів виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері цивільного захисту [7];

2) в особливий період: забезпечення постійної готовності підрозділів Державної спеціальної служби транспорту до виконання покладених на них завдань; технічне прикриття, відновлення та встановлення загороджень на найважливіших об'єктах національної транспортної системи України; розмінування вибухонебезпечних предметів на об'єктах національної транспортної системи України із залученням у разі необхідності підрозділів Збройних Сил України та забезпечення експлуатації головних ділянок відновлених залізничних напрямків; наведення, будівництво, експлуатація і ремонт (реконструкція) наплавних залізничних мостів та естакад; підвищення пропускної спроможності діючих та будівництво нових доріг; залізничних колій, обходів, вузлів, тунелів та мостів; виконання заходів територіальної оборони, а також заходів, спрямованих на додержання правового режиму воєнного та надзвичайного стану [7].

На нашу думку, вказані вище функції найбільш доцільно систематизувати наступним чином:

1) оборонно-мобілізаційні, які передбачають участь служби у підготовці транспортної системи до оборони держави, забезпечення перевезень у воєнний час, а також готовність до виконання мобілізаційних завдань і підтримання транспортної інфраструктури у працездатному стані під час особливого періоду;

2) охоронно-захисні, спрямовані на охорону важливих об'єктів транспорту (мости, тунелі, залізничні вузли тощо), а також на забезпечення їх безпеки від диверсій, терористичних актів або інших загроз;

3) відновлювальні – охоплюють відновлення та ремонт пошкоджених транспортних комунікацій, зведення нових інженерних споруд, мостів чи доріг у зонах бойових дій або після надзвичайних ситуацій;

4) транспортно-експлуатаційні, що забезпечують організацію й виконання перевезень, підтримання транспортних шляхів у належному стані, а також технічне обслуговування транспортних об'єктів, особливо під час кризових ситуацій;

5) координаційні, які передбачають створення умов для узгодження дій Держспецтрансслужби з Міністерством оборони, іншими військовими формуваннями, місцевою владою та цивільними структурами для ефективного управління транспортною системою в особливих умовах;

6) інші спеціальні функції, які охоплюють участь у виконанні завдань на замовлення держави – наприклад, гуманітарні чи миротворчі місії, інженерно-технічні роботи, допомога в ліквідації наслідків стихійних лих або катастроф.

Висновки. Таким чином, саме наведені вище функціональні елементи найбільш змістовно характеризують практичний бік діяльності Державної спеціальної служби транспорту. Їх визначення має принципове значення, як у науково-теоретичному, так і у практично-правовому аспектах. Насамперед, це дозволяє усвідомити місце і роль служби в системі органів сектору безпеки й оборони України, визначити специфіку її правового статусу та характер взаємодії з іншими державними структурами. Зокрема, мета діяльності служби окреслює її стратегічне призначення, а аналіз завдань і функцій дає змогу зрозуміти конкретні напрями реалізації цієї мети, зокрема щодо відновлення, охорони та експлуатаційної підтримки транспортних об'єктів у мирний і воєнний час.

Список використаних джерел:

1. Загальна психологія / За загальною редакцією академіка С. Д. Максименка. Підручник. 2-ге вид., переробл. і доп. Вінниця: Нова Книга, 2004. 704 с.

2. Королев Ю. Б. Зміст поняття «мета» в управлінні й основні вимоги до правильно сформульованих цілей. Класифікація цілей організації // URL : http://lubbook.org/book_461_glava_8_15.Zm%D1%96stponjattja_%E2%80%9C9Cmeta%EF%BF%BD%EF%BF%BD.html
3. Гілін Є.О. Адміністративно-правові основи впровадження інноваційних технологій управління в діяльність органів місцевого самоврядування. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07; Науково-дослідний інститут публічного права. К., 2017. 203 с.
4. Філософський словник / За ред. В.І. Шинкарука. К.: Головна редколегія УРЕ, 1973. 560с.
5. Климков В. О. Організаційно-правові засади діяльності спеціального органу з питань банкрутства: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. К., 2010. 205 с.
6. Середа В.О. Проблеми підвищення ефективності діяльності прокурора з підтримання державного обвинувачення в суді: дис... канд. юрид. наук: 12.00.07; Харків: Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. 2005. 231 с.
7. Про Державну спеціальну службу транспорту : Закон України від 05.02.2004 № 1449-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1449-15/conv#Text>
8. Державна спеціальна служба транспорту України відновила 69 мостових переходів / URL: https://news.infocar.ua/derzhavna_spetsialna_sluzhba_transportu_ukrayiny_vidnovyla_69_mostovykh_perekhodiv_162347.html
9. Новий тлумачний словник української мови: в 4 т. / укл. В. Яременко, О. Сліпушко. Т. IV: РОБ–Я. К.: Видавництво «Аконіт», 1998. 941 с.
10. Фіночко Ф. Специфіка функцій управління. *Вісник академії правових наук України*. 2006. №4(47). С. 171–178.